

mekkora. Ötleteink persze vannak, egyik zseniálisabb a másiknál, Isten, általános relativitás, Nagy Bumm meg a kvarkok, de a rideg valóság az, hogy a körözésen a mi képiünk látható, a nagy pofájú és zseniális emberiségé, akit az önteltség bűne miatt köröz a kozmikus járásbíróság. Ezt persze nem lehet kiírni a papírra, ez benne van, ha jól szól, a verssorban.”

Egy másik levelében Orbán az „Edgar Allan” sorokhoz fűzött megjegyzéseket, melyek a svéd fordításban kissé eltérnek a magyartól. A vers a „kósa, kóbor” Edgar Allanról indoeurópai nyelvekre lefordíthatatlan tömörséggel mint „szellem szédítette gyöngé jellel”-ről beszél. A levélben Orbán a költőt „érzékeny ószeres”-nek nevezi, aki „szakjában a világirodalom eldobált, színes rongyait cipeli... A tündéri képtelenség, a kis nyelv világhódító hatalma igazából csak a mi élményünk lehet, magyar anyanyelvűeké... Ez válasz arra a kérdésre is, hogy miért »kósa, kóbor Edgar Allen« (ha nincs rímhelyzetben, persze Allan), s mi az a »szellem szédítette, gyöngé jellel«. Az bizony mi vagyunk, költők, alkoholisták, tudóbajosak, pesszimisták, Poe, Tóth Árpád és a sor végén én, ki-ki a maga bajával, de mind valamiképp megszedülve a vers igazététől. Hősök és balekok egy személyben. Én is korrektül jövendölöm béna világunk pusztulását, de a nyelv, amin ezt teszem, virága teljében, varázslatra képes, fantasztikus hajlékonyságával és életerejével sorról sorra ellentmond a tartalomnak, miközben híven közvetíti is azt; mit kezdhetne a finn-ugor koldus zavarba ejtő gazdagságával egy előkelő és századok által kodifikált, rendes öltözötű, kalapot viselő, indo-európai világnyelv? Ez bizony nagyrészt ott marad az »eredetiben«... Örülök, hogy valami átmentődik, átmentődhet a fordításban – a gesztus hihetetlen szemtelensége? Az elemi borzongás? Mit tudom én... de valami lényeges mégiscsak...”

Göncz Árpád

A RAVATALNÁL

Kedves Julikám, kedves Kati és Eszter!

Kedves Barátaim, mindannyian, akik együtt kísérjük ma utolsó útjára Orbán Ottót! Búcsúzni mindig nehéz, még akkor is, ha a viszontlátás reményében tesszük. Ottótól azonban ma még nehezebb – tőle a holtunkig kell búcsút vennünk. Tőle, akinek élete és költészete valamennyiünk tudatában egygyé forrott. S az emlékezetünkben életünk végéig szétválaszthatatlan.

Én korábban kezdemtelmet, mint ő. Majdhogynem érett fejfel élttem át azt a kort, s gázoltam át a magyar történelemnek azon a mocsarán, amelyben ő – akaratán kívül – ha gyermekből nem is felnőtté, de felnőttélményekkel birkózó fiatalemberré érett.

Kezdeti indulását távolabbról figyeltem – engem a magyar történelem egy másik mocsara nyelt el, zárt áthághatatlan falak közé, s tette a tájékozódásomat a való életben enyhén szólva hiányossá. Csak a szabadulásom után sodródott az életem az övével együvé, amikor a sorsom úgy hozta, hogy vele és családjával egy házban éljünk, s ha kinézünk az ablakon, a magyar valóságnak ugyanazt a szeptétet lászuk – fizikai értelemben is, szellemi értelemben is. Őelőtte is, énelőttem is ott állt még életünk nagy kalandja. De ő – akkor már – ismert és kitűnő költő volt.

Akinek minden sorában együtt lüktetett az ő – és Magyarország – múltja, jelene és jövője.

Nagy költővé – tulajdon szellemén kívül – a sors parancsa érlelte, azzal, hogy rákényszerítette: hétköznapiját és költői életét egyaránt a halál és az élet mezsgyéjén élje. Tudjuk: ami őt meredeken vezette a költészet csúcsáig, kegyetlen ösvény: de olyan tágas kilátás nyílik róla, amelyet hétköznapi halandó szeme sose lát. S a semmibe bukni, onnét, könnyebb, mint embertelen akarattal végigjárni anélkül, hogy a szemét bármi is elhomályosítaná. Ha egy-egy vers az ő életében egy-egy lépésnek számít, joggal állítom, hogy minden lépését a véglegesség és a folytathatatlanság tudata határozta meg. A tökély kegyetlen kényszere kísérte végig az életútján, és szoktatta hozzá, hogy akár magába nézzen, akár a külső világba, mindenütt ott lássa a lét kényszerű határát, és épp ezért tudatosan tegyen eleget a mindenkori befejezettség művészi parancsának.

Szívem szerint a versek tucatjait idézném, állításom – vagy inkább sejtésem – igazolásául, de mi, akik itt ma együtt vagyunk, valamennyien végigkísértük Orbán Ottó, a költő-ember életútját. S ily módon – tudatosan vagy tudattalanul – részesei is voltunk e vándorútnak. Ami a csúcson ért véget, a szó teljes értelmében tökéletesen.

Búcsúzóul talán annak a versének végét idézném, ami az élete versbe foglalt örök érvényű summázata marad.

*„...Legyél te a mesterem, titokban bennem rejtőző rokon,
velőt rázóan szentelen kamasz, vezess te,
ahogy Vergilius vezette Dantét át a poklokon,
míg vértől és paráztól vöröslött az este!*

*Ne hagyd, hogy az öregség kiforgasson magamból,
és békét kössön azzal, amivel eddig nem kötött,
bár hallom, hogy a madárfütyty mögül lélekharang szól,
s láttam az ostrom alatt az utcán rohadó lódögöt”*

(Elhangzott Orbán Ottó temetésén, Farkasréten, 2002. június 14-én.)

Lator László

GYÁSZBESZÉD

Nehéz próbatételekben, testi-lelki gyötrettetésben volt része Orbán Ottónak bőven. Gyerekkora, a háború, az ostrom, az apátlan árvaság, a nevelőintézet szorongattatásait férfikora még gorombábbakra váltotta. De, és ebben kivételesen szerencsés természete volt, valahogy végül mégis mindent javára tudott fordítani. Akárhogy is, élete legválságosabb pillanataiban meg-megjelent az olykor ajándéku kapott, máskor erővel kicsikart kegyelem. Rövidre szabott pályáját, de terjedelmében, belső terében egy-